

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

***Культура мови та етика комунікації в
освітньому просторі***

Освітньо-професійна програма *Середня освіта (Українська мова і
література) другого магістерського рівня вищої освіти*

Спеціальність *014 Середня освіта*

Галузь знань *01 Освіта / Педагогіка*

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	<i>“Культура мови та етика комунікації в освітньому просторі”</i>
Викладач	кандидат філологічних наук, доцент Грещук Валентина Василівна
Контактний телефон викладача	050-687-93-63
E-mail викладача	valentyna.greshchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	денна
Обсяг дисципліни	90 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Обговорення основних категорій культури мови та етики комунікації в освітньому просторі.
2. Анотація до курсу	
<p>Курс <i>“Культура мови та етика комунікації в освітньому просторі”</i> передбачає володіння культурою мовленого слова на основі теоретичних надбань лінгвістики, зразків красномовства, розвиток комунікативної компетентності майбутніх педагогів, підвищення рівня їх етичної взаємодії з учнями, ліцеїстами, студентами, формування комунікативної спрямованості; розглядає мовознавчі проблеми у контексті сучасних гуманітарних знань. Основну увагу звернено на особливості українського усного мовлення та етичні норми комунікації в освітньому просторі. Курс покликаний допомагати становленню педагога, який розвивається і формується в умовах сучасного освітнього простору.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета викладання курсу <i>“Культура мови та етика комунікації в освітньому просторі”</i> визначається необхідністю вироблення високого рівня спілкування у професійній сфері. Метою курсу є оволодіння системою комунікативних компетенцій та компетентностей, що забезпечують реалізацію функцій, покладених на фахівця в цілому, здійснення майбутніми спеціалістами професійної комунікації на високому якісному рівні, можливість самореалізації через вербальні, невербальні та комп’ютерні засоби комунікації з точки зору педагогічної діяльності. Курс систематизує та узагальнює знання з української мови та допомагає розв’язувати педагогічні завдання, моделювати педагогічні комунікативні ситуації майбутнього працівника освітньої сфери.</p> <p>Основні цілі вивчення курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виявляти основні поняття та категорії культури мови; - формувати правильність, логічність, чіткість, інтонаційну виразність мовлення; - дбати про свіжість мовленнєвого ряду, плекати його звуколад, естетичну довершеність; - володіти основними етичними нормами професійної комунікації та ефективними шляхами впливу на співрозмовника, суб’єкта комунікації; - формувати основні теоретичні положення професійної комунікації; етичні аспекти культури дискусії та шляхи і засоби врегулювання конфліктів; - розвивати комунікативні компетенції, необхідні у професійному спілкуванні педагогів. 	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Під час вивчення ОК «Культура мови та етика комунікації в освітньому просторі» студенти набувають таких загальних і фахових компетентностей, зазначених в ОП 014 Середня освіта (Українська мова і література):</p> <p>ЗК 1. Здатність застосовувати знання у процесі професійної діяльності у закладах освіти різних рівнів акредитації.</p>	

ЗК 2.Здатність проведення досліджень, розробки проєктів та генерування нових ідей в галузі освіти.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оволодіння сучасними знаннями та інформаційними технологіями.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії і реалізації її у професійній діяльності.

ЗК 7. Вміння взаємодіяти в педколективі, налагоджувати міжособистісну комунікацію з учасниками навчально-виховного процесу.

ФК12. Здатність до усвідомлення національно-світоглядного, художньо-виховного, творчо-розвивального потенціалу мови та словесного мистецтва, уміння враховувати національні, етнічні, регіональні особливості в процесі навчання, формувати національно-свідому особистість.

ФК13. Здатність дотримуватись принципів академічної доброчесності.

ПРН 2. Усвідомлювати специфіку предметної області та розуміти особливості професійної діяльності, взаємозв'язки філологічної науки з іншими галузями науки і практики.

ПРН 6. Застосовувати сучасні та інноваційні технології для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукового дослідження.

ПРН 7. Розробляти програми, проєкти, плани навчальної, виховної, освітньої діяльності, впроваджувати їх.

ПРН 8. Вирішувати морально-етичні проблеми у професійній діяльності, формувати комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, студентами, учнями та їхніми батьками.

ПРН 12. Забезпечувати рівноправність (расову, гендерну, релігійну, політичну тощо), враховувати індивідуальні особливості учасників навчального процесу.

ПРН 14. Дотримуватися правил академічної доброчесності.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I	014 Середня освіта 014.01 Українська мова і література	1	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Поняття мови і мовлення в контексті сучасних гуманітарних знань. Зміст поняття «культура мовлення». 1. Нові підходи до вивчення мови. Мова і мовлення. 2. Мовленнєве самовиховання і його роль у становленні особистості.	лекція	2, 6, 9, 14, 18,	2 год	5 балів,	протягом семестру згідно з розкладом занять
	практичне заняття	19, 24, 26, 29	2 год		
	самостійна робота		6 год	4 бали	
			опрацювати відповідні наукові		

<p>3. Роль рідної мови у професійній діяльності вчителя-словесника.</p> <p>4. Теоретичні і практичні засади культури мовлення. Чинники, що визначають рівень культури усного мовлення.</p> <p>5. Мовна норма, критерії мовної норми. Літературна мова.</p> <p>6. Мовна агресія як антипод культури.</p> <p>7. Мовленнєва культура в контексті мовної політики держави.</p> <p>8. Проблеми культури публічного мовлення. Мовленнєві моделі взаємодії суб'єктів комунікації.</p> <p>9. Поняття «лінгвістична екологія».</p>			джерела		
<p>Тема 2. Усне мовлення – найважливіша форма існування мови як засобу комунікації в освітньому просторі.</p> <p>1. Усне мовлення: загальна характеристика.</p> <p>2. Багатогранність структури і комунікативної специфіки усного мовлення.</p> <p>3. Різновиди усного літературного мовлення.</p> <p>4. Значення ситуативних чинників в усному мовленні.</p>	<p>лекція</p> <p>практичне заняття</p> <p>самостійна робота</p>	<p>2, 3, 7, 10, 11, 16, 18, 21, 26, 28</p>	<p>2 год</p> <p>2 год</p> <p>6 год</p> <p>опрацювати відповідні наукові джерела</p>	<p>5 балів,</p> <p>2 бали</p>	<p>протягом семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 3. Мовний голос та інтонація.</p> <p>1. Характеристика органів мовлення.</p> <p>2. Правильне дихання – основа доброго голосоутворення. Різновиди дихання.</p> <p>3. Основні властивості людського голосу.</p> <p>4. Роль інтонації в усному мовленні.</p> <p>5. Актуальне членування речення.</p> <p>6. Паузи, їх різновиди та роль в усному мовленні. Розділові знаки та інтонація. Партитура</p>	<p>практичне заняття</p> <p>самостійна робота</p>	<p>1, 4, 7, 8, 12, 16, 19, 22, 26, 30</p>	<p>2 год</p> <p>8 год</p> <p>опрацювати відповідні наукові джерела</p>	<p>5 балів,</p> <p>2 бали</p>	<p>протягом семестру згідно з розкладом занять</p>

<p>тексту.</p> <p>7. Акустичні властивості звуків української літературної мови.</p> <p>8. Артикуляція голосних та приголосних звуків.</p> <p>9. Голосні та приголосні фонеми української літературної мови та їх звукові вияви.</p>					
<p>Тема 4.</p> <p>Словесний наголос.</p> <p>Орфоепічні норми.</p> <p>1. Артикуляційна й акустична природа наголосу. Наголос словесний і логічний.</p> <p>2. Семантична і граматична функція наголосу.</p> <p>3. Поняття про проклітики та енклітики.</p> <p>4. Типові відхилення від акцентних норм. Акцентна дублетність.</p> <p>5. Словники наголосів.</p> <p>6. Орфоепія та її суспільне значення.</p> <p>7. Вимова голосних та приголосних звуків. Вимова сполук приголосних.</p> <p>8. Особливості вимови іншомовних слів.</p> <p>9. Типові орфоепічні помилки і шляхи їх подолання.</p> <p>10. Орфоепічні словники, їх структура.</p>	<p>практичне заняття</p> <p>самостійна робота</p>	<p>1, 5, 6, 9, 11, 13, 17, 18, 23, 24, 28</p>	<p>2 год</p> <p>6 год</p> <p>опрацювати відповідні наукові джерела</p>	<p>5 балів,</p> <p>2 бали</p>	<p>протягом семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 5.</p> <p>Усний текст. Дискурс.</p> <p>Висловлювання.</p> <p>1. Текст як об'єкт вивчення.</p> <p>2. Основні ознаки тексту.</p> <p>3. Поняття про дискурс.</p> <p>4. Поняття про висловлювання.</p> <p>5. Основні елементи тексту.</p> <p>6. Особливості редагування усного тексту.</p>	<p>лекція</p> <p>практичне заняття</p> <p>самостійна робота</p>	<p>4, 7, 8, 10, 12, 16, 17, 20, 25, 27, 29</p>	<p>2 год</p> <p>2 год</p> <p>6 год</p> <p>опрацювати відповідні наукові джерела</p>	<p>5 балів,</p> <p>2 бали</p>	<p>протягом семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 6.</p> <p>Символи, стереотипи як знаки світової та національної культури.</p>	<p>лекція</p> <p>практичне заняття</p>	<p>2, 4, 6, 7, 11, 17, 22, 25, 29</p>	<p>2 год</p> <p>2 год</p>	<p>5 балів,</p>	<p>протягом семестру згідно з розкладом</p>

<p>1. Загальне поняття про символи і стереотипи.</p> <p>2. Види символів.</p> <p>3. Поняття соціального стереотипу, його природа і суть.</p>	самостійна робота		8 год	2 бали	занять
<p>Тема 7.</p> <p>Вербальні засоби комунікації.</p> <p>1. Знакові системи як засоби комунікації.</p> <p>2. Види вербальних засобів комунікації.</p> <p>3. Усне та писемне мовлення педагога.</p> <p>4. Внутрішнє мовлення.</p>	<p>практичне заняття</p> <p>самостійна робота</p>	1, 3, 5, 7, 12, 16, 19, 20, 27, 28	<p>2 год</p> <p>8 год</p>	<p>5 балів,</p> <p>2 бали</p>	протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 8.</p> <p>Невербальні засоби комунікації.</p> <p>1. Наука про невербальні засоби спілкування.</p> <p>2. Універсальне й ідіоетнічне в невербальному спілкуванні.</p> <p>3. Екстралінгвістичні і просодичні засоби комунікації.</p> <p>4. Міміка. Жести. Візуальний контакт.</p> <p>5. Міжособистісний комунікативний простір.</p> <p>6. Декодування невербальної комунікації.</p>	<p>лекція</p> <p>практичне заняття</p> <p>самостійна робота</p>	3, 5, 8, 9, 11, 15, 18, 19, 24, 26	<p>2 год</p> <p>2 год</p> <p>6 год</p>	<p>5 балів,</p> <p>2 бали</p>	протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 9.</p> <p>Комп'ютерні засоби комунікації.</p> <p>1. Комп'ютерні комунікації в освіті. Робота педагога у соціальних мережах.</p> <p>2. Е-пошта як засіб педагогічної комунікації.</p> <p>3. Установлення комунікативних зв'язків через участь у всесвітніх онлайн-конференціях.</p> <p>4. Дистанційне навчання і форми взаємодії суб'єктів комунікації.</p> <p>5. Етичні правила комунікації у інформаційних мережах.</p> <p>6. Валеологічні аспекти роботи з комп'ютером.</p>	<p>лекція</p> <p>практичне заняття</p> <p>самостійна робота</p>	3, 7, 10, 14, 18, 20, 21, 24, 28, 30	<p>2 год</p> <p>2 год</p> <p>6 год</p>	<p>5 балів,</p> <p>2 бали</p>	протягом семестру
6. Система оцінювання курсу					

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт “9.3. Види контролю” Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» [Режим доступу: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/04/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-v-DVNZ-%c2%abPrykarpatskyi-natsionalnyi-universytet-imeni-Vasyliya-Stefanyka%c2%bb.pdf]). Загальні 100 балів включають: 30 балів за практичні заняття; 20 балів за самостійну роботу; по 15 балів на 2 контрольні роботи; 20 балів за тестування.
Вимоги до письмової роботи	Концептуально конкретне й емпірично довершене висвітлення питань.
Практичні заняття	Оцінюються за п'ятибальною системою.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.

7. Політика курсу

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення 1 [https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/code_of_honor.doc?fbclid=IwAR14PNKG9iKdUn4NJsj0X0rOCZr7YVFeNGdlgE3J2alaDNScGiizOs3_NQ](https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82%D1%83-%D1%83-%D0%94%D0%92%D0%9D%D0%97-%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82-%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96-%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8F-%D0%A1%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf?fbclid=IwAR2OZ7ieedYbWar3YLAu5arEPfHIWJvA8ahWmpLODcN6M2XRt7GPFip0uT8)

8. Рекомендована література

1. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чикарькова: Підручник. К.: Центр навч. л-ри, 2004.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. К., 2004. 342с.
3. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділової комунікації: навч. посібн. К.: АртЕк, 2008. 252 с.
4. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача : навч. посіб. К., 2005.
5. Васянович Г. Культура спілкування педагога в системі моральних відносин. Вибрані твори : у 7 т. Львів, 2015. Т.3 : Педагогічна етика : навч. посібник. С. 372 - 385.
6. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч. посібник / Г. П. Васянович. К.: Академвидав, 2011. 256 с.
7. Вербальні засоби спілкування та мовленнєвий етикет // Чмут Т., Чайка Г. Етика ділового спілкування. К., 2002. С. 107-117.
8. Винницький В. Українська акцентна система: становлення, розвиток. Львів, 2002.
9. Войцехівська І. С. Культура спілкування і мовний етикет. Вивчаємо українську мову та літературу. 2012. № 7. С. 29–34.
10. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н. П. Волкова. К. : ВЦ "Академія", 2006. 256 с.
11. Гриб В.П. Постановка мовного голосу. Луцьк, 2001. 26 с.
12. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. 3-тє вид., випр. Київ: Знання, 2006. 367 с.
13. Гриценко Т.Б. Українська мова та культура мовлення: Навч.посібник. К.:Центр навч. літ-ри, 2005.с.
14. Дорошенко С. Основи культури і техніки усного мовлення. Харків : О.В.С., 2002.

15. Єрмоленко С. Я. Мовно-естетичні знаки української культури : [монографія]. К. : Інститут української мови НАН України, 2009. 352 с.
16. Жданова М. Мовна культура молоді. Сучасна молодь: проблема чи надія / ред. та упоряд.: Л. Кудіна, Л. Яцюк. К., 2010. С. 95–100.
17. Зусін В. Я. Етика та етикет ділового спілкування : навч. посібник. Рек. МОН. – [2-е вид., перероб. і доп]. К. : ЦНЛ, 2005. 224 с.
18. Костик Л.Б. Культура наукової мови: Курс лекцій. Л.Б.Костик, М.В. Філіпчук, Т.В. Мороз. Чернівці: Зелена Буковина, 2011.
19. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012.
20. Мороз П. Культура мови – культура людини. Наука і суспільство. 2007. № 9–10. С. 35–39.
21. Петрович А., Ковтун М. Комунікативна культура викладача та проблеми у комунікації зі студентами у вищих навчальних закладах. Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка. К., 2017. вип. 1(1). С. 63–66.
22. Пілецький В. Практичні завдання з фонетики та фонології сучасної української літературної мови. Львів, 2001. С. 4-21.
23. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради. К., 2001.
24. Сащак Н. Культура мови та мовлення людини. Рідна школа. 2006. № 3. С. 43–46.
25. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посібник / О. М. Семенов. Київ : «Академвидав», 2010.
26. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 212 с.
27. Стахів М. Український комунікативний етикет: Навчально-методичний посібник. К.: Знання, 2008. 245 с.
28. Александрова В.О. Мовленнєва культура сучасної молоді / В.О. Александрова // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 8 (ч. 2). – С. 7–11.
29. Бабич Н.Д. Магія слова для всього живого: [мовно-народознавчі наукові студії] / Н.Д. Бабич. – Чернівці : Букрек, 2012. – 384 с.
30. Семенов О.М. Культура наукової української мови і літератури : навч. посіб. [Текст] / Олена Миколаївна Семенов. – К. : Академія, 2010. – 216 с.
31. Філіпчук М.В. Культура мовлення в умовах білінгвізму: тези / М.В. Філіпчук, Ю.А. Гриник. – Чернівці: Буковинський державний фінансово-економічний університет, 2012. – 3 с.
32. Шутак Л.Б. Культура професійного спілкування: контрольні вправи і тестові завдання : [навч. посібник] / Л.Б. Шутак, А.В. Ткач, Г.В. Навчук. – Чернівці, 2012. – 182 с.
33. Струганець Л. Мова. Культура. Взаєморозуміння : [зб. наук. праць]. Дрогобич, 2012. Вип. II. С. 229–236.
34. Терещенко С. Як вчимося сьогодні, так живемо завтра (про мовну норму в освітній літературі). Культура слова. К. : Інститут української мови Національної академії наук України, 2011. С. 180 – 185.
35. Шеломенцев В. М. Етикет і сучасна культура спілкування. К. : Лібра, 2003. 416 с.

Інформаційні ресурси

www.pravopys.net (Український правопис)

<http://ukrslovo.kiev.ua/> (Український портал. Бібліотека українською мовою)

<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua> (“Словники України”)

www.rozum.org.ua (Словники онлайн)
www.r2u.org.ua (Російсько-українські словники)
<http://slovo.ridne.net> (Електронні версії словників термінографічної серії *Слово Світ*)
<http://www.slovnyk.net> (Великий тлумачний словник сучасної української мови)
<http://r2u.org.ua>; <http://krym.linux.org.ua> (Академічний російсько-український словник за ред. А. Кримського)
<http://www.rosukrdic.iatp.org.ua> (Російсько-український словник сталих виразів)
<http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm> (Українська мова : Енциклопедія)

Викладач кандидат філологічних наук, доцент **Грещук Валентина Василівна**